

УДК 342.565.2

С. В. ПІЛЮК,*здобувач**Харківського національного університету внутрішніх справ*

ОФІЦІЙНЕ ТЛУМАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЇ ТА ЗАКОНІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЮРИСДИКЦІЇ ОРГАНІВ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ

Надано характеристику офіційного тлумачення конституції та законів як одного з повноважень, що становлять юрисдикцію органів конституційної юстиції. З'ясовано причини й ознаки офіційного тлумачення, а також його юридичні наслідки.

Важливою передумовою дотримання конституції слугує її адекватне розуміння, а в необхідних випадках – і тлумачення. Тлумачити конституцію може будь-який орган чи будь-яка особа, але далеко не будь-яке тлумачення конституції є офіційним і обов'язковим. Офіційне тлумачення конституції, що здійснюється компетентними органами, має загальнообов'язкову силу. На пострадянському просторі офіційне тлумачення конституції здійснюють парламенти в Білорусі, Вірменії, Грузії, Естонії, Киргизстані, Латвії, Литві, Таджикистані (це право не належить судовим органам конституційного контролю). Якщо парламент сумнівається у правильності розуміння ним того чи іншого положення конституції, то невизначеність має бути знята в інший правовий спосіб.

Якщо конституція прийнята на всенародному референдумі, то навряд чи законодавчий орган може претендувати на істинність свого розуміння конституційних положень. Його тлумачення може бути піддане сумніву. У всіх випадках потрібен арбітр, об'єктивність і компетентність якого будуть поза сумнівом. Зазвичай таким арбітром виступає конституційний суд. В умовах поділу влади та дії механізму стримувань і противаг найбільш доцільним є наділення правом офіційного тлумачення конституції саме конституційних судів з огляду на їхню самостійність, незалежність, об'єктивність і фаховість. У цьому разі конституційний суд є найвищою й остаточною інстанцією щодо тлумачення конституції. Офіційне тлумачення конституції та законів органів конституційної юстиції досі не отримало належного доктринального підґрунтя, що суттєво ускладнює інтерпретаційну діяльність названих органів і зумовлює **актуальність** даної теми.

Слід зазначити, що суттєвий внесок у вивчення проблеми інтерпретаційної діяльності як такої та особливостей офіційного тлумачення, що здійснюється органами конституційної юстиції, зробили вчені багатьох держав, у тому

числі: С. А. Авак'ян, М. Капелетті, Д. Ремі-Гранже, Ж. Робер, Ю. М. Тодика, О. В. Марцеляк, І. В. Назаров, Б. М. Габричидзе, Н. О. Михальова, Н. О. Богданова, Б. М. Лазарєв, А. М. Нуязін, Ю. К. Осипова, В. Л. Федоренко, Т. О. Цимбалістий, В. М. Шаповал, С. В. Шевчук, Л. П. Юзьков тощо. Проте офіційне тлумачення в аспекті змісту та обсягу юрисдикції органів конституційної юстиції ніколи не було предметом самостійного дослідження.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб на основі аналізу наявних наукових підходів та відповідно до сутності органів конституційної юстиції надати загальну характеристику інтерпретаційних повноважень як важливої складової юрисдикції названих органів.

Передусім відзначимо, що на сьогодні право тлумачити свою конституцію стало невід'ємним атрибутом юрисдикції органів конституційної юстиції багатьох країн світу. Законодавчо воно закріплене як самостійне повноваження, що реалізується шляхом прийняття в особливому провадженні рішення про тлумачення конституційної норми поза зв'язком із розглядом конкретної справи, за запитом суб'єктів, названих у конституції або законі про спеціальний орган конституційного контролю. Офіційне тлумачення конституції здійснюють конституційні суди 23-ох країн світу, а ще в 13-ох країнах ними здійснюється тлумачення законів та інших нормативних актів.

Тлумачення у формі спеціальної процедури доповнює можливість казуального тлумачення, що здійснюється фактично органами конституційної юрисдикції при розгляді інших категорій справ. Проте вказане повноваження притаманне далеко не всім державам. На пострадянському просторі його немає в конституційних судів Білорусі, Вірменії, Грузії, Естонії, Киргизстану, Латвії, Литви, Таджикистану. У них тлумачення, як і раніше, здійснюють парламенти, хоча вже зараз у деяких країнах порушується питання про передачу його конституційному суду [1].

Конституціями Казахстану й України тлумачення, що здійснюється спеціальним органом конституційного контролю, прямо кваліфікується як офіційне (ст. 72 Конституції Республіки Казахстан, ст. 150 Конституції України). Таким воно визнається й Федеральним конституційним законом «Про Конституційний Суд Російської Федерації» (ст. 106). Побіжно через ознаку загальнообов'язковості рішень конституційного суду офіційним є й тлумачення, що здійснюється за спеціальною процедурою органами конституційної юстиції Азербайджану, Молдови, Узбекистану.

Поняття «офіційне тлумачення правових норм» не є загальновизнаним. Його немає в теорії та практиці країн англосаксонської правової системи, де сутність права сприймається через застосування норм законів і тлумачення їх судами. Така судова оцінка правових норм вважається самодостатньою як за змістом, так і за наслідками.

Практично не використовується аналізоване поняття і в країнах романо-германської правової системи, де судові рішення є найвищою апробацією правових норм. Будь-яке судові рішення ґрунтується на казуальному тлумаченні правових норм, що застосовувались. Таке тлумачення матиме обов'язковий характер у конкретній справі. З іншого боку, суди як англосаксонської, так і романо-германської системи не уповноважені тлумачити правові норми поза межами їх застосування у конкретних справах. Наприклад, § 13 Закону про Федеральний Конституційний Суд Німеччини до його повноважень відносить тлумачення Основного закону у зв'язку зі спорами про обсяг прав та обов'язків будь-якого вищого федерального органу або інших сторін у спорі, які згідно з Основним законом або регламентом вищого федерального органу наділені власними правами (абз. 1 п. 1 ст. 93 Основного закону ФРН) [2, с. 49].

Саме поняття «офіційне тлумачення» в юридичній літературі аргументував ще за радянських часів відомий український теоретик П. О. Недбайло, який першим назвав акти офіційного тлумачення правових норм інтерпретаційними актами. Він вважав, що такі акти існують поряд із нормативними та індивідуальними, проте вони є окремим різновидом правових актів, юридичним засобом правильного та ефективного застосування правових норм [3, с. 488].

Офіційний характер такого абстрактного тлумачення, як відзначає Б. С. Ебзеев, полягає в тому, що воно «надається спеціально уповноваженим Конституцією органом, міститься у спеціальному акті Суду (в Казахстані – Консти-

туційної Ради) і є обов'язковим для всіх суб'єктів права» [4, с. 325]. Це надає офіційному тлумаченню значення нормативного: воно стає невід'ємною частиною інтерпретованих положень Основного закону. Розуміючи подібне значення актів конституційного суду (ради), законодавець в окремих країнах СНД почав викремлювати його «нормативні постанови» в ієрархії актів чинного права відповідної держави (наприклад ст. 4 Конституції Республіки Казахстан).

Від офіційного тлумачення Конституції слід відрізнити так зване казуальне тлумачення правозастосовця, який з'ясовує «для себе» зміст і сенс конституційних положень з метою правильного застосування норми права. Як справедливо відзначає М. В. Вітрук, «конституційний суд з'ясовує те чи інше положення конституції при здійсненні всіх своїх повноважень, при розгляді будь-якої справи, але це з'ясування сенсу положень конституції (так зване казуальне тлумачення) має значення в рамках конкретної справи» [5, с. 274].

У законодавстві більшості країн не міститься визначення поняття «тлумачення конституції і законів», тобто воно має суто доктринальний характер. Проте в Киргизстані, де тлумачення здійснює Парламент, Закон «Про нормативні правові акти Киргизької Республіки» цьому інституту присвячує спеціальну главу (VII). Під тлумаченням тут розуміють оформлені в спеціальному акті необхідні роз'яснення положень нормативних правових актів у разі виявлення у них неясностей, неправильної і суперечливої практики їх застосування (ст. 50) [6].

Офіційне тлумачення класифікують як нормативне (загальне) і казуальне (індивідуальне). Наприклад, нормативне тлумачення надається в рішеннях у справах про офіційне тлумачення положень Конституції та законів України Конституційним Судом України. Ознакою нормативного тлумачення є загальний характер і можливість його неодноразового застосування в юридичній практиці та поширення на численне коло суб'єктів, учасників певних суспільних відносин. Казуальне тлумачення не має загальнообов'язкового значення, а зводиться лише до тлумачення правової норми з урахуванням її застосування в конкретному випадку. Інакше кажучи, казуальне офіційне тлумачення є обов'язковим лише для тих суб'єктів права, стосовно яких воно надано [7, с. 81]. Разом із тим існує думка, згідно з якою загальне значення актів офіційного казуального тлумачення виходить за межі конкретної справи [8, с. 5].

Аналіз досліджень вітчизняних учених та дослідників з країн, де існує офіційне тлумачення конституції, свідчить про наявність точки зору, що офіційне казуальне тлумачення конституції конституційним судом завжди має юридичне значення для всіх відносин, аналогічних тим, що стали приводом для відповідних роз'яснень у конкретній ситуації [9, с. 38–45; 10, с. 32–33; 11, с. 28].

Абстрактне тлумачення конституційних норм органами конституційної юстиції здійснюється за наявності певних умов. Так, Законом України «Про Конституційний Суд України» передбачається, що підставою для конституційного подання щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є «практична необхідність у з'ясуванні чи роз'ясненні, офіційній інтерпретації їхніх положень» (ст. 93), а для конституційного звернення з цього ж питання – «наявність неоднозначного застосування положень Конституції та законів України судами, іншими органами державної влади, якщо це може призвести чи призвело до порушення його конституційних прав і свобод» (ст. 94). Натомість Федеральний конституційний закон «Про Конституційний Суд Російської Федерації» з даного питання є значно більш лаконічним, у ньому відзначається лише, що «тлумаченням Суду долається невизначеність розуміння положень Конституції РФ» (ст. 36).

Необхідність офіційного тлумачення зумовлена низкою факторів, зокрема низкою якістю нормативних актів; абстрактністю форми акта, використанням законодавцем найбільш коротких формулювань, що потребують «розшифрування»; недосконалою законодавчою технікою викладення правових норм, внаслідок чого формулювання є нечіткими, а інколи – двозначними; необхідністю спеціальних (юридичних) знань для пояснення термінів, використаних законодавцем, тощо. Німецький конституціоналіст К. Штарк вважає за необхідне тлумачити конституцію, тому що вона зв'яже законодавця, конституційні норми мають фрагментарний характер за їх нормативно-змістовним наповненням порівняно з поточним законодавством [12, с. 315–318].

Узагальнюючи підходи різних держав з даного питання, можемо констатувати, що підставою для тлумачення конституції органом конституційної юрисдикції має бути реально існуюча (а не надумана, гадана) невизначеність у розумінні положень Конституції. Абстрактний характер положень конституції у співвідношенні з конкретними життєвими ситуаціями іноді породжує невизначеність в істинному

розумінні їхнього змісту і сенсу та тим самим суперечливу практику їх застосування. Іноді необхідність тлумачення конституції також породжується удаваними суперечностями і колізіями у самому тексті конституції, запровадженням нових категорій і понять, недостатньою конкретизацією конституційних положень у поточному (галузевому) законодавстві. Багато в чому названі причини підкріплюються й політичною зумовленістю, яка стимулює звернення до конституційного суду за відповідними роз'ясненнями.

Компетенція конституційних судів щодо тлумачення конституції може бути обмежена тим чи іншим колом питань. Так, Федеральний конституційний суд Німеччини вирішує справи щодо тлумачення Основного закону у зв'язку зі спорами про обсяг прав і обов'язків якогось вищого федерального органу.

Конституційний суд Словачки у спірних випадках надає офіційне тлумачення конституції та конституційних законів; в Україні – конституції та законів у разі практичної необхідності у з'ясуванні чи роз'ясненні, офіційної інтерпретації їх положень за наявності неоднозначного застосування положень Конституції та законів України судами, іншими органами державної влади, якщо це може призвести чи призвело до порушення конституційних прав і свобод.

Здійснюючи інтерпретаційну функцію, Конституційний Суд України за конституційним поданням уповноважених органів публічної влади або конституційним зверненням громадян України, іноземців, осіб без громадянства, юридичних осіб надає офіційне тлумачення Конституції та законів України. Підставою для конституційного подання органів державної влади є практична необхідність у з'ясуванні або роз'ясненні, офіційній інтерпретації положень названих правових актів, а для конституційних звернень фізичних та юридичних осіб – неоднозначність їх застосування судами України, іншими органами державної влади, яка, на думку суб'єкта звернення, порушує його конституційні права чи може їх порушити.

Неоднозначність застосування положень Конституції України або законів України може бути обумовлена їх нечіткістю, двозначністю, розпливчастістю, неточністю, неправильним розумінням тощо. Офіційне тлумачення саме і покликане подолати ці обставини, зробити, зокрема, нечіткі положення зрозумілими й усунути неоднозначність у застосуванні правових норм. Разом з цим очевидно є потреба надання права фізичним та юридичним особам звертатися до Конституційного Суду України й тоді,

коли існує хоча й однозначне, але неправильне застосування тих чи інших положень Конституції України або законів України, адже якщо до порушення конституційних прав осіб може призвести неоднозначне застосування правових положень, то тим більше це можливе при однозначному неправильному їх застосуванні.

Закон України «Про Конституційний Суд України» встановлює вимогу обґрунтування суб'єктом конституційного звернення необхідності в офіційному тлумаченні. Наведені конкретні факти і обставини мають свідчити, по-перше, про неоднозначність застосування правових актів, що зумовлює необхідність збирання на підготовчому етапі та надання відповідних матеріалів і, таким чином, ускладнює дану процедуру; по-друге, про особисту заінтересованість суб'єкта. Це запобігає тлумаченню в гіпотетичних, абстрактних справах, і Конституційний Суд уникає надання консультативних висновків та занадто широких роз'яснень. Тлумачення завжди буде більш виваженим, зрозумілим і переконливим з урахуванням конкретного фактичного матеріалу, стосовно конкретних питань. Разом із цим, хоча воно надається у зв'язку з конкретними фактами, але не обмежується рамками конкретної справи і має нормативний характер.

Конституційний Суд України в межах тлумачення має можливість наповнювати певним змістом абстрактні та неіндивідуалізовані конституційні права і свободи відповідно до національних традицій, ціннісного світосприйняття, існуючих історичних передумов, принципу верховенства права та духу Конституції України. Як своєрідні методологічні стандарти в основу тлумачення можуть бути покладені опрацьовані Європейським судом з прав людини принципи розгляду справ органами національного конституційного судочинства: принцип ситуації – гранична конкретизація, індивідуалізація змісту й обсягу прав і свобод людини і громадянина; принцип ефективності – забезпечення реальності конкретних прав; принцип актуалізації – постійне осучаснення інтерпретації прав і свобод людини і громадянина; принцип новелізації – розширення обсягу та оновлення їх змісту.

Рішення Конституційного Суду України щодо тлумачення положень Конституції або законів України є невід'ємними від інтерпретованих норм і забезпечуються у такий же ступінь правової охорони, що й останні. Вони не мають тих наслідків, які передбачені для нормоконтролю, тобто не тягнуть втрати юридичної сили правовими актами або їх окремими

положеннями, але відіграють власну як перспективну, так і ретроспективну роль. Такі рішення перешкоджають прийняттю в майбутньому органами публічної влади актів, що суперечать офіційному тлумаченню Конституції України та законів України, зобов'язують привести вже видані ними акти у відповідність до того розуміння правових норм, що викладене в рішеннях Суду, а також можуть виступати підставою для оскарження заінтересованими суб'єктами правозастосовчих рішень, які ґрунтувалися на інтерпретації конституційних або законодавчих норм, що не відповідає офіційній. Таким чином, можна констатувати, що прийняттям інтерпретаційних рішень, казуальним тлумаченням, яке здійснюється у межах конституційного нормоконтролю, Конституційний Суд України формує певну правову доктрину у сфері забезпечення та захисту прав людини і громадянина, що значно впливає на правотворчу, правозастосовчу та правоохоронну діяльність в державі.

Спроба визначити межі офіційного тлумачення органами конституційної юстиції здійснена російським державознавцем Г. А. Гаджиевим. Спираючись на практику Конституційного суду Російської Федерації, він вважає, що тлумачення не допускається:

1) у разі, коли конкретизація положень конституції фактично вимагає від суду створення нових правових норм;

2) у разі, якщо воно зводиться до роз'яснення конституційних положень, уже конкретизованих у чинних нормативних актах [13, с. 8].

Однак практика органів конституційного контролю не завжди дотримується цих, на перший погляд, теоретично обґрунтованих меж тлумачення. Зокрема, Конституційний Суд РФ у постанові у справі про тлумачення ст. 136 Конституції Російської Федерації фактично створив нову правову норму про найменування спеціального правового акта про конституційну поправку (закон Російської Федерації про поправку до Конституції Російської Федерації) і визначив момент підписання вказаного акта Президентом. У постанові у справі про тлумачення ч. 2 ст. 137 Конституції РФ Конституційний Суд, конкретизуючи положення ч. 1 і 2 ст. 80 російського Основного закону про те, що Президент є главою держави і гарантом Конституції, встановив його обов'язок забезпечити включення до конституційного тексту поправок і змін шляхом офіційного опублікування актів, прийнятих у порядку статей 136 і 137 Конституції Російської Федерації. Конституційна Рада Казахстану у справі про офіційне

тлумачення пп. 2 ст. 53 Конституції Республіки Казахстан надала роз'яснення вже конкретизованому в Законі «Про бюджетну систему» конституційному положенню про затвердження Парламентом республіканського бюджету і звітів Уряду та Рахункового комітету з контролю за виконанням бюджету щодо його виконання в частині періодичності затвердження бюджету і надання звіту про його виконання.

В Азербайджані, Узбекистані та Україні конституційним судам надано право здійснювати офіційне тлумачення не тільки конституції, але й законів. Так, згідно з ч. 4 ст. 130 Конституції Азербайджанської Республіки її Конституційний Суд надає тлумачення законів на підставі запитів Президента, Міллі Меджлісу, Кабінету Міністрів, Верховного Суду, Прокуратури Азербайджану та Алі Меджлісу Нахічеванської Автономної Республіки. Згідно зі ст. 150 Конституції України Конституційний Суд України має право «офіційно тлумачити закони України». Якщо при цьому ним встановлюється наявність ознак невідповідності закону Конституції, він одночасно вирішує питання щодо конституційності закону (ст. 95 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

Як справедливо відзначає колишній Голова Конституційного Суду України у відставці В. Є. Скомороха, «під час тлумачення правових норм конституційний суд не може вийти за межі об'єктивованої волі законодавця – нормативного акта» [14, с. 369]. Інакше кажучи, інтерпретатор не може вносити жодних змін або доповнень до тих правових норм, які ним тлумачаться.

У процесі тлумачення врахування змін, що відбулись у суспільстві, можливе лише в межах змісту, вкладеного законодавцем. Зміна смислу нормативного припису з метою «пристосування» до окремої ситуації не відповідає призначенню тлумачення як діяльності, спрямованої на з'ясування і роз'яснення вираженої в законі державної волі. Про це свідчить і закордонний досвід.

Так, Конституційний Суд Болгарії, тлумачачи приписи п. 3 ст. 158 Конституції щодо «змін у формі державного устрою і державного правління» зазначив, що «у своєму тлумаченні він ґрунтується на волі творців Конституції і їхній рішучості, проголошеній у преамбулі, створити демократичну, правову і соціальну державу. Крім того, він враховує час переходу і особливу політичну обстановку, коли працює Велике Народне Зібрання 7 скликання...» [15].

Конституційне тлумачення, на відміну від інших видів тлумачення, особливо наближене

до правотворчості. На думку В. М. Шаповала, «відповідні акти органів судового конституційного контролю, до яких об'єктивно належить і Конституційний Суд, справляють вплив на сферу правотворчості» [16, с. 29].

В. Є. Скомороха вважає, що рішення конституційного суду про офіційне тлумачення конституції і законів фактично мають всі ознаки нормативних актів: вони є загальнообов'язковими; вносять зміни до чинних нормативно-правових актів, які не відповідають конституції; стосуються невизначеного кола адресатів; неодноразово застосовуються; зберігають дію незалежно від виконання [14, с. 452]. Більше того, на думку вказаного вченого, будучи віднесеними до нормативних актів, рішення конституційних судів мають посісти в ієрархії місце між конституцією і законами, оскільки нормативний акт може бути скасований чи змінений актом рівної або більшої юридичної сили.

Деякі автори вказують інший шлях вирішення даної проблеми – визнання прецедентом рішення конституційного суду у конкретних справах про тлумачення конституції і законів. Так, колишній Голова Конституційного Суду Республіки Білорусь Г. А. Василевич вважає, що практика роботи органів конституційної юстиції свідчить про появу в системі права такого важливого його джерела, як судовий прецедент [17, с. 13].

На наш погляд, акти офіційного тлумачення мають зовсім інший характер загальнообов'язковості порівняно з нормативними актами: під час тлумачення конституційний суд не створює нових норм, а лише розкриває зміст, закладений у нормі конституції чи закону. Що стосується Конституційного Суду України, то він розглядає свої попередні рішення як судові прецеденти і відмовляє у відкритті провадження або припиняє провадження у справі, якщо встановлює наявність свого рішення з аналогічного питання.

Проведене дослідження дає змогу зробити наступні **висновки**:

1. Одним із найбільш поширених повноважень органів конституційної юстиції на сьогодні є право офіційного тлумачення конституції та законів держави. При цьому офіційним називається таке тлумачення, яке надається спеціально уповноваженим конституцією органом, міститься у спеціальному акті даного органу і є обов'язковим для всіх суб'єктів права, тобто має нормативний характер.

2. При здійсненні даного повноваження орган конституційної юстиції обмежений низкою вимог: 1) він не може здійснювати тлумачення

за власною ініціативою; 2) підставою для тлумачення має бути наявність реальної розбіжності в тлумаченні певної правової норми різними суб'єктами, тобто стану правової невизначеності у процесі правореалізації; 3) інтерпретатор не може вносити жодних змін або доповнень до тих правових норм, які ним тлумачаться.

3. Інтерпретаційні акти органів конституційної юстиції не є джерелом права, оскільки не містять норм права, проте вони мають сут-

тєве значення у механізмі правового регулювання, оскільки усувають стан невизначеності щодо реального змісту відповідно до правової норми і мають загальнообов'язковий характер.

З'ясування інших складових юрисдикції органів конституційної юстиції, форм і методів їх реалізації за різних моделей конституційного правосуддя є **важливим напрямком подальших досліджень** у даній сфері.

Список використаної літератури

1. Катанян К. Полномочия КС необходимо расширить. С Председателем Конституционного Суда Республики Гагиком Арутюняном беседует обозреватель «НГ» / К. Катанян // Независимая газета. – 1997. – 17 нояб.
2. Закон о Федеральном Конституционном Суде Германии / ред. З. Борн. – 2-е изд. – Бонн : Интер Национес, 1996. – 133 с.
3. Недбайло П. Е. Применение советских правовых норм / П. Е. Недбайло. – М. : Госюриздат, 1960. – 512 с.
4. Федеральный конституционный закон «О Конституционном Суде Российской Федерации» : комментарий / отв. ред. Н. В. Витрук, Л. В. Лазарев, Б. С. Эбзеев. – М. : Юрид. лит., 1996. – 352 с.
5. Витрук Н. В. Конституционное правосудие. Судебно-конституционное право и процесс : учеб. пособие / Н. В. Витрук. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : НОРМА ; Инфра-М, 2011. – 592 с.
6. О нормативных правовых актах Киргизской Республики : закон Кыргызской Республики от 20 июля 2009 г. № 241 // Ведомости Жогорку Кенеша Кыргызской Республики. – 1996. – № 7. – Ст. 101.
7. Власов Ю. Л. Тлумачення норм права / Ю. Л. Власов, В. П. Негребельний // Юридична енциклопедія. Т. 6. – К. : Укр. енцикл., 2004. – С. 81.
8. Венгеров А. Б. О прецеденте толкования правовой нормы / А. Б. Венгеров // Ученые записки ВНИИСЗ. – 1996. – Вып. 6. – С. 3–18.
9. Тихий В. Офіційне тлумачення Конституції і законів України Конституційним Судом України / В. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 4. – С. 38–45.
10. Тодыка Ю. Н. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика : монография / Ю. Н. Тодыка. – Х. : Факт, 2001. – 328 с.
11. Хабриева Т. Я. Толкование Конституции Российской Федерации: теория и практика / Т. Я. Хабриева. – М. : Юрист, 1998. – 245 с.
12. Штарк К. Толкование конституции / К. Штарк // Государственное право Германии. Т. 2. – М. : Изд-во ИГиП РАН, 1994. – С. 315–318.
13. Гаджиев Г. А. Подведомственность и допустимость обращений в Конституционный Суд Российской Федерации / Г. А. Гаджиев // Журнал российского права. – 1997. – № 6. – С. 3–10.
14. Скомороха В. Е. Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики : монографія / В. Е. Скомороха. – К. : МП Леся, 2007. – 716 с.
15. Решение № 5 от 18 апреля 2003 года по к.д. № 5/2003 года // Решения и определения на Конституционном Суде на Республика България. 2003. – София : Изд. Марин Дринов, 2004. – С. 62–65.
16. Шаповал В. М. Становлення конституціоналізму в Україні: проблеми теорії / В. М. Шаповал // Право України. – 1997. – № 5. – С. 29–32.
17. Василевич Г. А. Роль Конституционного Суда Республики Беларусь в защите социально-экономических и социально-культурных прав и свобод граждан / Г. А. Василевич // Роль органов конституционного контроля в защите социально-экономических и социально-культурных прав и свобод граждан. – Минск, 1998. – С. 12–15.

Надійшла до редколегії 18.06.2012

ПИЛЮК С. В. ОФИЦИАЛЬНОЕ ТОЛКОВАНИЕ КОНСТИТУЦИИ И ЗАКОНОВ КАК ЭЛЕМЕНТ ЮРИСДИКЦИИ ОРГАНОВ КОНСТИТУЦИОННОЙ ЮСТИЦИИ

Представлена характеристика официального толкования конституции и законов как одного из полномочий, составляющих юрисдикцию органов конституционной юстиции. Выявлены причины и признаки официального толкования, а также его юридические последствия.

PILIUK S. OFFICIAL INTERPRETATION OF THE CONSTITUTION AND LAWS AS AN ELEMENT OF THE CONSTITUTIONAL JURISDICTION OF THE BODIES OF CONSTITUTIONAL JUSTICE

The characteristics of the official interpretation of the Constitution and laws as part of the authorities that make up the jurisdiction of the constitutional justice is presented. The reasons and features of the official interpretation, and its legal consequences are found out.